

Правдюк Н. Л.,
д.е.н, професор кафедри обліку і оподаткування,
Вінницький національний аграрний університет

ОБЛІКОВЕ СПРИЙНЯТТЯ СУТНОСТІ КРИПТОВАЛЮТ

Згідно із дослідженням [1], на сьогодні у світі налічується понад 320 млн власників криптовалюти, серед яких понад 6,5 млн наших громадян. За підсумками 2022 року Україна посіла третє місце у рейтингу прийняття криптовалюти населенням, а її використання значно зросло після початку повномасштабної війни росії проти України.

З огляду на вищенаведене та з урахуванням зростаючого обсягу криптовалютних транзакцій об'єктивно виникають питання щодо порядку їх визнання та відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності підприємства.

Дослідження економічної сутності та фінансової ролі криптовалют, практик правового регулювання їх обігу і визначення юридичного статусу, порядку відображення інформації про криптовалюту в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємств представлені у працях багатьох закордонних і вітчизняних вчених-економістів, правознавців та обліковців, серед яких мають місце і публікації автора. Проте, незважаючи на значні напрацювання вчених щодо з'ясування сутності, ролі, правового регулювання та можливості відображення криптовалют в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства, необхідно відзначити, що високий ступінь новизни досліджуваних питань, підходи до визнання криптовалют у системі об'єктів обліку потребують подальшого вивчення і узагальнення.

Криптовалюти – це цифрові представлення вартості, які можна передавати, захищені блокчейнами та криптографією. Блокчейн – це технологія розподіленої книги, яка записує транзакції криптовалюти в блоки та з'єднує блоки разом за допомогою криптографії. У той час як блокчейн забезпечує цілісність даних

транзакцій як незмінна розподілена книга, криптовалюта служить засобом обміну цінностями в межах блокчейну, щоб стимулювати учасників до використання та обслуговування книги [2]. Наразі двома найпоширенішими криптовалютами є Bitcoin і Ethereum. Місце, де кожен може купити або продати криптовалюту, відоме як криптобіржа [3, с. 18].

В період пікових значень капіталізації крипторинку спостерігалися історичні максимуми вартості основних криптовалют (Bitcoin – 68,5 тис. дол. США, Ethereum – 4,8 тис. дол. США). Після цього розпочалася чергова фаза зниження вартості криптовалют, яка триває і до сьогодні.

Популярність криптовалют серед громадян України стрімко зростає. За даними глобального дослідження криптоіндустрії [1], станом на початок 2023 року близько 15,7% українців були власниками криптовалют, що є найвищим показником в Європі та другим у світі.

З огляду на те, що на сьогодні збільшується кількість криптовалютних транзакцій, а підприємства дедалі частіше купують криптовалюту для інвестування або здійснення платежів, виникає об'єктивна необхідність у вирішенні питання відображення криптовалют у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Вирішення цього питання необхідно розпочати з правильної ідентифікації криптовалют відповідно до облікових стандартів і віднесення до відповідної групи або груп об'єктів бухгалтерського обліку.

Комітет з тлумачень МСФЗ дійшов висновку, що до криптовалют необхідно застосовувати положення МСБО 2 «Запаси» (IAS 2 «Inventories»), якщо вони утримуються для продажу в ході звичайної діяльності. Якщо така умова не виконується, то суб'єкт господарювання для обліку криптовалют має застосовувати положення МСБО 38 «Нематеріальні активи» (IAS 38 «Intangible Assets») [4].

Таким чином, на сьогодні не існує окремих стандартів GAAP або IAS (IFRS) для обліку криптовалют, що дає підприємствам гнучкість у виборі та застосуванні діючих стандартів для відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності інформації про криптовалюту.

На нашу думку, таке вільне застосування існуючих облікових стандартів створює ризики для невідповідностей або викривлень у фінансовій звітності підприємств. У зв'язку з цим вважаємо, що доцільною є розробка спеціальних стандартів для обліку криптовалют регуляторними органами з бухгалтерського обліку замість надання можливості суб'єктам господарювання фактично на власний розсуд обирати стандарти для обліку криптовалют [5].

Можливість вибору підприємствами стандартів для обліку криптовалют (з-поміж існуючих) створює загрози для необ'єктивної оцінки його фінансового стану та потенційних непередбачуваних наслідків для користувачів облікової інформації (власників, інвесторів, стейкхолдерів та ін.). Вирішення проблеми визнання криптовалют в обліку можливе через розробку та впровадження у практику спеціалізованих міжнародних стандартів, які визначать єдині методологічні засади бухгалтерського обліку криптовалют і забезпечать достовірність розкриття інформації у фінансовій звітності.

Література

1. Global Crypto Industry Overview and Trends [2022–2023 Annual Report]. URL: <https://medium.com/huobi-research/global-crypto-industry-overview-and-trends-2022-2023-annual-report-first-part-e15372f29c> (дата звернення: 20.07.2023).
2. Chou J.H., Agrawal P., Birt J. Accounting for crypto-assets: stakeholders' perceptions. *Studies in Economics and Finance*. 2022. Vol. 39. No. 3. P. 471-489. DOI: 10.1108/SEF-10-2021-0469.
3. Khan R., Hakami T. Cryptocurrency: usability perspective versus volatility threat. *Journal of Money and Business*. 2022. Vol. 2 No. 1. P. 16-28. DOI: 10.1108/JMB-11-2021-0051.
4. Holdings of cryptocurrencies. IFRS Developments. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/june/ifric/ap12-holdings-of-cryptocurrencies.pdf> (дата звернення: 22.07.2023).
5. Правдюк Н.Л., Правдюк М.В. Криптовалюта як об'єкт бухгалтерського обліку: проблеми визнання. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 2 (64). С. 29-44.